

Laitoshuoltajan ammattitutkinnon tutkintotilaisuuksien kehittäminen – ryhmänäytöt

Päivi Vääntinen

Kehittämishankeraportti

Joulukuu 2008

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Vänttinen, Päivi	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 18	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Laitoshuoltajan ammattitutkinnon tutkintotilaisuuksien kehittäminen – ryhmänäytöt		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Nurminen, Ritva		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Työn tarkoituksena oli tutkia ja kehittää näyttötutkintoperusteisessa laitoshuoltajan ammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa suoritettavia näyttötutkintoja. Erityisesti kysely kohdistui samana päivänä suoritettaviin tutkintotilaisuuksiin, joissa suorittamassa oli samaan aikaan useampi tutkinnonsuorittaja. Kysely lähetettiin sähköpostin välityksellä aikuisten näyttötutkintojen parissa työskenteleville opettajille ja työelämän arvioijille alan oppilaitoksiin ympäri Suomea. Siinä kyseltiin näyttöjen toteuttamisesta, arvioinnista ja opiskelijoiden erilaisten valinnaisten näyttöjen mahdollisesta yhdistämisestä. Voitaisiko valinnaisia näyttöjä yhdistämällä samalle päivälle helpottaa arvioitsijoiden saantia ja kehittää näyttötoimintaa sekä niiden toteuttamista? Selvitys antoi tietoa, että ryhmänäyttöjä on järjestetty jo usealla paikkakunnalla eri oppilaitoksissa ympäri Suomea. Yhteistyön tärkeys korostui entisestään. Työelämän edustajien, näyttöjen suorituspaikkojen valinnalla on suuri merkitys. Huolellinen ennakkosuunnittelu mahdollistaa ryhmänäyttöjen toteutumisen. Tästä herääkin kysymys, suunnitellaanko tutkintotilaisuuksia riittävästi työpaikkojen kanssa yhdessä? Selvitys antoi tietoa, että valinnaisia osia koetaan helpoksi yhdistää suoritettavaksi samalle päivälle. Tässä vaaditaan hyvää suunnittelua ja asioiden ennakkoon järjestelemistä tutkintotilaisuuksien onnistumiseksi.		
Avainsanat (asiasanat) Näyttötutkinnot, ryhmätyö, yhteistyö		
Muut tiedot -		

Author(s) Vänttinen, Päivi	Type of Publication Development project report	
	Pages 18	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Ward domestic vocational qualification degree development - team work		
Degree Programme (Vocational Teacher Education/Student Counsellor Education/Special Needs Teacher Education) Vocational Teacher Education College		
Tutor(s) Nurminen Ritva		
Assigned by		
Abstract The development project was designed to determine and also to develop the skills tests that are made to complete the studies in a ward domestic degree. The report focused especially on those skills tests that are taken in groups and during one same day. The report was sent via e-mail to teachers evaluating adult skills tests and as well to appraisers working within the field throughout Finland. The questionnaire asked professional opinions about executing and evaluating the skills tests and also about combining different elective skills tests. Could this be a useful way to develop organizing and executing skills tests? Would all this make it easier to get the evaluators to participate? The study showed that group tests have already been used in many institutes around Finland. The importance of co-operation got highlighted. Selecting the evaluators and the physical place for the test also had a significant meaning. Careful planning in advance enables the group test to turn out well. It is worth considering whether the tests could be planned and prepared more in co-operation with the employer segment. The report showed that it is considered rather easy to combine several elective parts of the skills test to be taken on a same day. Good planning and organizing already in advance are required to make the test events successful.		
Keywords Degree, co-operation, team work		
Miscellaneous		

--

SISÄLLYS

1.JOHDANTO.....	1
2NÄYTTÖTUTKINTOJÄRJESTELMÄ.....	2
2.1Näyttötutkintojen periaatteet.....	2
2.2.Näyttötutkinnon suorittaminen.....	3
2.3.Näyttötutkintojen järjestäjät Suomen koulutusjärjestelmässä.....	4
2.4Näyttötutkintojen nykytilanne	4
3 PUHDISTUSPALVELUALA.....	5
4LAITOSHUOLTAJAN AMMATTITUTKINTOON VALMISTAVA KOULUTUS 5	
4.1Ammattialan kuvaus.....	6
4.2Laitoshuoltajan ammattitutkinnon muodostuminen.....	7
4.3Laitoshuoltajan ammattitutkinnossa vaadittavat ammattitaito ja arvioinnin perusteet.	7
5NÄYTÖN TOTEUTUS.....	8
5.1Lähtökartoitus.....	8
5.2Näyttöpäivä	9
5.3Näytön arviointi.....	9
6RYHMÄTYÖSKENTELEY.....	10
6.1Ryhmän toiminta.....	10
6.2Ryhmätyöskentelyn edut ja haitat.....	10
7KYSELYTUTKIMUS NÄYTTÖJEN ARVIOIJILLE.....	11
7.1Tutkimuksen kohderyhmä.....	11
7.2Tutkimusmenetelmät.....	11
8TUTKIMUKSEN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	12
8.1Samanaikaisesti toteutetut tutkintotilaisuudet.....	13
8.2Valinnaisten osien yhdistäminen	13
8.3Opiskelijat ja itsearviointi.....	14
8.4Näyttöjen suorittamispaikka.....	14
8.5Työelämän arvioijat.....	15
8.6Ryhmänäyttöjen kehittäminen	15
9POHDINTA.....	16
LÄHTEET:.....	18

1. JOHDANTO

Puhdistuspalvelualan koulutusta järjestetään yhä enemmän vain aikuiskoulutuksena. Näyttötutkintoja, tutkintotilaisuuksia on paljon. Nyt olisikin tarvetta miettiä, miten tutkintotilaisuuksia voitaisiin tulevaisuudessa järjestää hyödyntämällä vielä enemmän niiden yhdistämistä samaan aikaan suoritettavaksi. Myös arvioijan pidempiaikaisen seurannan mahdollistaminen vähentäisi tutkintotilaisuudessa käytettävää aikaa. Näyttöjen järjestäminen kuormittaa käytännön työelämää, ja olisi kaikkia osapuolia ajatellen hyvä kehittää konkreettista näyttöjen järjestämistä.

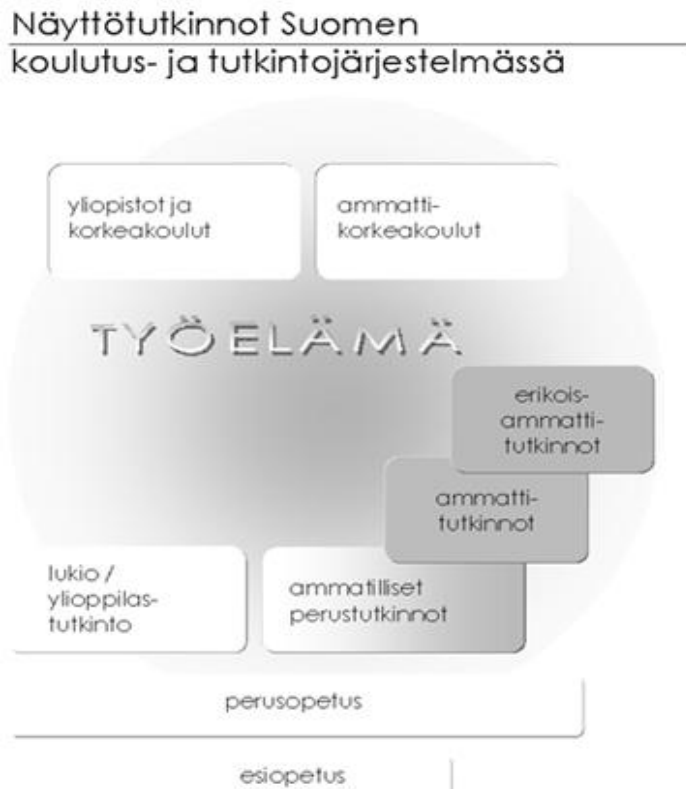
Tutkintotilaisuuksia onkin jo järjestetty joissakin kohteissa yhdistämällä samalle päivälle useampi tutkinnon suorittaja, esimerkiksi perussiivouspalveluihin. Myös valinnaisia näyttöjä on yhdistetty samalle päivälle. Osa opiskelijoista on suorittanut esimerkiksi aula- ja kokouspalvelut, joihin osa opiskelijoista on valmistanut tarjottavan, se voi olla näin toteutettuna ateriapalveluiden valinnainen osio. Kokeilussa on ollut myös yhdistettynä aula- ja kokouspalvelut, viherkasvien huolto ja asiakastilojen viihtyvyydestä huolehtiminen sekä ateriapalvelut.

Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena oli löytää keinoja näyttötutkintojen järjestämisen helpottamiseen. Kohderyhmäksi valitsin aikuisten näyttöjen parissa työskentelevät opettajat sekä työelämän arvioijat. Painotus oli kuitenkin opetustyössä työskentelevillä. En pohdi tässä työssäni opiskelijan opintojen henkilökohtaistamista enkä rahoitukseen sekä byrokratiaan liittyviä asioita. Keskityn tutkintotilaisuuksien järjestämiseen liittyviin ryhmänäyttöihin, opiskelijan itsearviointiin ja työelämäyhteistyöhön.

Varsinaisista ryhmänäytöistä ei löydy kirjallisuutta ja luulenpa termin tulevan puhekielestä. Ryhmänäytöistä puhutaan kun tutkintotilaisuudessa on samaan aikaan näyttöään suorittamassa useampi opiskelija. Näyttö voi olla sama, vaikka perussiivouspalvelut. Voidaan yhdistää myös niin, että osa opiskelijoista suorittaa esimerkiksi aula- ja kokouspalveluja ja toinen osa viherkasvien huolto ja asiakastilojen viihtyvyydestä huolehtiminen-tutkinnon osaa.

2 NÄYTTÖTUTKINTOJÄRJESTELMÄ

Kuviossa 1 (alla) kuvataan hyvin näyttötutkintojen sijoittumista koulutus- ja tutkintojärjestelmään Suomessa. Näyttötutkinnot ovat hyvä koulutusväylä ja niitä voi suorittaa myös työn ohella monimuoto-opiskeluna.

Kuvio 1. Näyttötutkintojen sijoittuminen Suomen koulutus- ja tutkintojärjestelmässä (OPH, 2008)

2.1 Näyttötutkintojen periaatteet

Näyttötutkinnot otettiin käyttöön vuonna 1994. Näyttötutkintojen järjestelmä tukee mainiosti elinikäistä oppimista. Tutkintojen keskeisimpänä periaatteena on rakentaa, kehittää ja suorittaa ammattitaidon hankkimistavasta ja opiskelutavasta riippumattomia tutkintoja. Ne tarjoavat erityisesti aikuisväestölle joustavan tavan osoittaa, uudistaa ja ylläpitää ammatillista osaamistaan. Pyritään siihen, että eri tavoin aikuisväestölle syntynyt pätevyys tulee tutkinnoissa hyödynnetyksi ja myös siihen, että pätevyytymiseen motivoituvat aikuisryhmät, joille perinteiseen ja muodolliseen koulutukseen hakeutuminen on ylittämättömien kynnyksen takana. (Spektri, 03.07,25).

Näyttötutkinnot rakentuvat kolmelle kulmakivelle: tutkintojen ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomuudelle, osaamisen näyttämiseksi ja näytön arvioinnille, sekä työelämän ja opetusalan yhteistyölle. Tutkintotoiminnan ja tutkintosuoritusten työelämälähtöisen sertifioinnin rinnalle nousee kuitenkin erittäin tärkeänä kysymys tutkintoihin valmistavasta aikuiskoulutuksesta. (Opetushallitus, näyttötutkinnot, 2007)

Näyttötutkintojärjestelmässä (2007) tunnistetaan ja tunnustetaan eri tavoin hankittu osaaminen. Järjestelmä perustuu ennen kaikkea työelämälähtöisyyteen. Näyttötutkintojärjestelmän keskeisiä periaatteita ovat:

- kolmikantayhteistyö: työnantajatahojen, työntekijätahojen ja opetusalan tiivis yhteistyö
- tutkintojen riippumattomuus ammattitaidon hankkimistavasta
- tutkinnon tai tutkinnon osan ammattitaidon osoittaminen näyttötutkinnossa
- henkilökohtaistaminen

2.2. Näyttötutkinnon suorittaminen

Tutkinnoissa vaadittava ammattitaito määritellään Opetushallituksen julkaisemissa näyttötutkinnon perusteissa (2007), jotka on yhdessä elinkeinoelämän kanssa määritelty työelämän työkokonaisuuksina. Opetushallitus asettaa jokaiselle näyttötutkinnolle **tutkintotoimikunnan**, joissa on edustettuina alan työnantajat, työntekijät, opettajat ja tarvittaessa itsenäiset ammatinharjoittajat. Tutkintotoimikunnat kehittävät ja valvovat näyttötutkintotoimintaa, varmistavat tutkintojen tasalaatuisuuden ja antavat tutkintotodistukset.

Henkilö, jolla on laaja ja monipuolinen ammatillinen osaaminen, voi osoittaa ammattitaitonsa tutkintotilaisuuksissa ilman näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta. Usein kuitenkin tutkinto suoritetaan valmistavan koulutuksen yhteydessä. Näyttötutkintoon hakeutuvalla laaditaan henkilökohtaistettu suunnitelma tutkinnon suorittamisesta. Suunnitelmassa todetaan mm. miltä osin, miten ja milloin tutkinnon suorittaja voi suoraan osallistua tutkintotilaisuuksiin. Lisäksi siinä sovitaan, miltä osin ja millä tavoilla (valmistavassa koulutuksessa, työssä jne.) tutkinnon suorittajan on hankittava lisää tutkinnon perusteissa määriteltyä ammattitaitoa pystyäkseen suorittamaan näyttötutkinnon. Näyttötutkintojärjestelmä tukee elinikäistä oppimista ja tarjoaa samalla merkittävän henkilöstön kehittämisvälineen yrityksille.

2.3. Näyttötutkintojen järjestäjät Suomen koulutusjärjestelmässä

Näyttötutkintotilaisuuksia ja näyttötutkintoihin valmistavaa koulutusta järjestävät etenkin aikuiskoulutukseen erikoistuneet organisaatiot. Tutkintotoimikunnat ovat tehneet pääasiassa näiden kanssa sopimukset näyttötutkintojen järjestämisestä.

Näyttötutkintoja ovat ammatilliset perustutkinnot, ammatti- ja erikoisammattitutkinnot. Perustutkinnon suorittaneilla on valmiudet siirtyä alan työelämään ja ammattitutkinnon suorittaneilla on alan ammattityöntekijältä edellytetty ammattitaito. Erikoisammattitutkinnon suorittaneet hallitsevat alan vaativimmat työtehtävät. (OPH, näyttötutkintojärjestelmä, 2007.)

2.4 Näyttötutkintojen nykytilanne

Näyttötutkintojen nykytilannetta pohditaan Aikuisten näyttötutkintojärjestelmän toimivuus kirjassa (2007, 157 – 158) Tällä hetkellä näyttötutkintojärjestelmän yhdeksi vahvuudeksi nähdään valtakunnallisuus ja tasa-arvoisuus. Valtakunnalliset tutkintojen perusteet ja arviointikriteerit takaavat tutkintojen laadun samanlaisuuden ja yksittäisen tutkinnon suorittamismahdollisuuden suorittamispaikasta ja suorittajan taustasta riippumatta.

Järjestelmän vahvuutena nähdään mahdollisuus suorittaa tutkinto aiemmasta koulutuksesta ja ammattitaidon hankkimistavasta riippumatta, huomio kiinnitetään osaamiseen. Tutkinto antaa myös työnantajalle varmuuden tietyn tasoisesta osaamisesta, ammattitaidosta, mikä saattaa parantaa ja helpottaa työllistymistä sekä työvoiman rekrytointia. Näyttöjen mukanaan tuoma aikuiskoulutuksen laadunvarmistus nähtiin vahvuutena. Näyttötutkintojärjestelmän tärkeimpänä vahvuutena kuitenkin pidetään työelämälähtöisyyttä, se vastaa aikaisempaa paremmin työelämän vaatimiin haasteisiin. (Raivola ym. 2007, 156- 160.)

Heikkoutena koetaan näyttöjärjestelmän epätasalaatuisuus tai epätasa-arvoisuus, alueellinen tai toimikuntiin liittyvä. Joustavuutta tulisi lisätä ja byrokraattisuutta vähentää. Lisäksi järjestelmän osapuolet eivät ymmärrä toisiaan kielellisesti vaan puhuvat tavallaan eri kieltä omilla sanastoillaan. Todettiin myös, että arvioinnissa oppilaitosten edustajien rooli saattaa nousta merkittäväksi ja määrääväksi tekijäksi, koska

muut arviointiryhmän jäsenet eivät ole käytännössä ehtineet perehtyä. (Raivola ym. 2007, 183, 229.)

Näyttötutkintojärjestelmän tekeminen tunnetuksi ja sen perusteleminen työelämälle vaatii edelleen ponnisteluja. Toistaiseksi se ei ole osaamisen korkean tason takaava laatujärjestelmä. Osaavien arvioiden tarve on jatkuva ja olisi systemoitava tapa, jolla arvioijia koulutetaan ja rekrytoidaan. Lisäksi on parannettava työelämästä tulevien toimijoiden edellytyksiä arviointiin. (Raivola ym. 222-223.)

3 PUHDISTUSPALVELUALA

Puhtauspalvelualan koulutus on kärsinyt jo vuosia opiskelijapulasta. Tämä seikka on korostunut erityisesti toisen asteen tutkinnoissa. Useat oppilaitokset ovatkin jo lopettaneet puhtauspalvelualan ammatillisen perustutkinnon järjestämisen nuorisoasteella opiskelijapulan vuoksi. Ala ei ole nuorten suosiossa. Keväällä 2007 kokonaishakijamäärä ammatillisiin oppilaitoksiin oli 53291, puhdistuspalvelualalle oli 75 ensisijaista hakijaa. Vastaavasti vuonna 2006 hakijoita oli 53 475/ 80, vuonna 2005 hakijoita oli 50 354 / 62). (Koulutusnetti 2007.)

Aikuiskoulutukseen opiskelijoita on hakenut paremmin. Syynä lienee eri organisaatioiden asettama ammattitutkintovaatimus vakituisia toimia täytettäessä. Suomalainen koulutusjärjestelmä mahdollistaa sen, että aikuinen henkilö voi ammattitaidon hankkimistavasta riippumatta osoittaa osaamisensa näyttötutkinnoissa. Alan pelastus on hyvä aikuiskoulutus. Vuonna 2006 suoritti Laitoshuoltajan ammattitutkinnon 2 144 henkilöä. (Spektri 03.07,25.)

4 LAITOSHUOLTAJAN AMMATTITUTKINTOON VALMISTAVA KOULUTUS

Oppilaitoksilla käytetään laitoshuoltajan ammattitutkinnon perusteiden DNO 35/011/2005 mukaista opetussuunnitelmaa. Sen perusteella jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskeluohjelma (HOPS), jossa huomioidaan opiskelijan aikaisempi osaaminen, koulutus ja työkokemus. Lisäksi ammattitaidon näyttämistä var-

ten laaditaan henkilökohtainen näyttösuunnitelma (HENSU).(Näyttötutkinnon perusteet 2005.)

Koulutus on opetusministeriön ja opetushallituksen alaista. Näyttötutkinnoista ja niihin valmistavasta koulutuksesta on säädetty ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/98) ja asetuksessa (812/98). Oppisopimuskoulutuksesta koskevat säädökset on sisällytetty lakiin (630/1998) ja asetukseen (811/1998) ammatillisesta koulutuksesta. (Näyttötutkinnon perusteet 2005.)

4.1 Ammattialan kuvaus

Puhdistuspalvelualan tavoite on merkittävä yhteiskunnan ja ympäristön kannalta. Alan palveluilla vaikutetaan elinympäristön viihtyisyyteen, terveellisyteen ja turvallisuuteen sekä suuressa määrin kiinteistöjen kuntoon. Työ vaatii laaja-alaista osaamista. Laitoshuoltajan tulee pystyä suunnittelemaan työnsä asiakaskohteissa vaadittavan puhtaustason perusteella ja toteuttamaan siivous asiakkaalle luotettavasti ja taloudellisesti. Lisäksi työ voi sisältää erilaisia palveluja. Näitä ovat tehtäviä tekstiilien huollosta, huolenpito-, välinehuolto-, ja hygieniapalveluista, ateriapalveluista, toimisto- ja kokouspalveluista, kiinteistön ja viherkasvien hoidosta tai ympäristön huollosta. Erityyppisissä asiakaskohteissa laitoshuoltajan työ voi edellyttää tietotekniikan hallintaa, kielitaitoa ja yrittäjyyden perustaitoja.(Laitoshuoltajan ammattitutkinto 2005, 7.)

Laitoshuoltaja työskentelee yhä enemmän yhteistyössä asiakkaiden, työyhteisön jäsenten ja muiden ammattiryhmien kanssa. Palvelutyössä edellytetään oma-aloitteellisuutta sekä vuorovaikutus-, viestintä- ja asiakaspalvelutaitoja. Tulevaisuudessa puhdistuspalvelualan asiakkaiden laatutietoisuus kasvaa ja oheispalveluiden kysyntä lisääntyy. Jatkuva kilpailu asiakkaista ja menestyminen alalla vaativat työntekijältä monipuolista työnsä hallintaa ja sitoutumista sekä vastuullisuutta niin tuloksissa kuin laadussa. Hyvä terveys, itsestään huolehtiminen ja kunto luovat edellytykset työssä jaksamiselle ja siinä menestymiselle.(Laitoshuoltajan ammattitutkinto, 2005).

Laitoshuoltajan ammattitutkinnon suorittaneet työskentelevät puhdistuspalvelualan ammattilaisina erilaisissa asiakaskohteissa. Esimerkiksi seuraavilla ammattinimikkeillä; siivoaja, porras- ja teollisuussiivoaja, palveluvastaava, kerroshoitaja, kouluhuoltaja, laitoshuoltaja, sairaalahuoltaja, laitosapulainen, sairaala-apulainen, hoitoapulainen,

päiväkotiapulainen tms. Työyhteisössä he yleensä toimivat siivoustyöjohtajan, palvelusmiehen tai siivoustyönohjaajan ryhmässä. Työelämän haasteet edellyttävät jatkuvaa kehityksen seuraamista ja oppimista sekä itsensä kehittämistä omassa työssään. (Laitoshuoltajan ammattitutkinto, 2005).

4.2 Laitoshuoltajan ammattitutkinnon muodostuminen

Tutkinnon kaikille yhteiset pakolliset osat ovat *siivouspalvelujen tuottaminen ja perussiivouspalvelut*. Lisäksi on valittava kolme seuraavista osista: *ateriapalvelut, aula- ja kokouspalvelut, erityiskohteiden siivouspalvelut, huolenpitopalvelut, kielitaito palvelutilanteissa, kiinteistöhuoltopalvelut, tekstiilien huoltopalvelut, tuhoeläinten torjuntapalvelut, viherkasvien huolto ja asiakastilojen viihtyisyydestä huolehtiminen, välinehuoltopalvelut, ympäristöhuoltopalvelut, yrittäjäyys puhdistuspalvelualalla*. Yhtenä valinnaisena osana voi olla työtehtäviin läheisesti liittyvän *muun ammattitutkinnon osa*. (OPH; näyttötutkinnot, 1.1. 2008.)

4.3 Laitoshuoltajan ammattutkinnossa vaadittavat ammattitaito ja arvioinnin perusteet.

Tutkinnossa ammattitaitovaatimukset on muodostettu työelämän tehtävä- ja taito-alueista. Arvioinnin kohteissa ilmaistaan ne ammattitaidon kannalta keskeiset alueet ja toiminnot, joihin arvioinnissa on kiinnitettävä erityinen huomio. Näyttötutkintotoiminta perustuu oppilaitoksen laatimaan näyttöjen järjestämissuunnitelmaan. Tutkintovaatimuksista johdetut näytöt ja niiden tehtävät tulee suunnitella sellaisiksi, että ne ovat ammatinhallinnan kannalta keskeisiä ja niihin on sisällytettävä arviointikohteissa esitetyt alueet tai toiminnot kattavasti. Näytöissä tulee ilmetä tutkinnon suorittajan valmiudet ja kyky muuntaa sekä soveltaa tietoaan ja taitojaan vaihtelevissa tilanteissa. Kunkin tutkinnon osan näyttöpaikan on oltava sellainen, että tutkinnon suorittaja pystyy tekemään tehtäviä, joista pystytään kattavasti toteamaan tutkinnon osan arviointikriteereissä määritelty suoritusason saavuttaminen. (Laitoshuoltajan ammattitutkinto 2005, 5.)

Ammattitaidon näyttämistä varten on kullekin näytön antajalle huolellisesti laadittava henkilökohtainen näyttösuunnitelma. Tämä on laadittava laitoshuoltajan ammattitut-

kinnon perusteita noudattaen. Laitoshuoltajan ammattitutkinto arvioidaan tutkinnon osa kerrallaan niin, että tutkinnon suorittajan ammattitaitoa verrataan tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksiin ja arviointikriteereissä määriteltyyn suoritustasoon. Näyttöä arvioitaessa kerätään aineistoa arviointipäätöksen tekoa varten. Arviointiaineisto kerätään tutkinnon suorittajan ammatillisista ja työtoimintavalmiuksista järjestelmällisesti ja ensisijaisesti laadullisin menetelmin. (Laitoshuoltajan ammattitutkinto 2005, 5.)

Arviointipäätös siitä, onko suoritus hyväksytty vai hylätty, tehdään kerätyn aineiston perusteella arviointikokouksessa kolmikantaisesti (työnantajan, työntekijän tai itsenäisen ammatinharjoittajan ja opettajien edustajat). Kussakin tutkinnon osassa hyväksytään arviointikriteereissä määritelty suoritustaso. Arvioinnin yhtenäistämiseksi tutkintotoimikunta tekee lopullisen linjauksen ammattitaidon arvioinnista. Se ei kuitenkaan saa muuttaa arvioinnin perusteita. Tutkintojen valtakunnallisen laatutason varmistusta varten näyttöjen järjestäjä on velvollinen toimittamaan laitoshuoltajan näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman puhdistuspalvelualan tutkintotoimikunnalle hyväksyttäväksi ennen näyttöjen järjestämistä. Tutkintotoimikunta päättää tulkintakysymyksistä, kuten esimerkiksi näyttöpaikkojen soveltuvuudesta kyseisen tutkinnon osan suorittamiseen ja näytön riittävydestä. Suoritus keskeytetään, jos tutkinnon suorittajan toiminta vaarantaa asiakkaiden turvallisuutta tai jos hän vakavasti lyö laimin omaa tai työyhteisön turvallisuutta. (Laitoshuoltajan ammattitutkinto 2005, 5 - 6).

5 NÄYTÖN TOTEUTUS

5.1 Lähtökartoitus

Lähtökartoituksessa otetaan huomioon itsensä tunnistaminen opiskelijana ja oppijana. Opiskelija selvittää jo olemassa olevan osaamisensa suhdetta häntä kiinnostavan tutkinnon ammattitaitovaatimuksiin sekä työelämän ja konkreettisen työpaikan erityisiin ammattitaitovaatimuksiin. Oman osaamisen arviointi perustuu opiskelijan ammatilliseen itsetuntemukseen eli siihen, miten hän tiedostaa ammatillisen osaamisensa. Analysoimalla osaamistaan suhteessa tutkinnon ammattitaitovaatimuksiin ja työpaikan erityisvaatimuksiin opiskelija selvittää itselleen missä asioissa ja kuinka laajasti hän tarvitsee lisää osaamista vai onko hänellä edellytyksiä osallistua näyttöön ilman lisäopiskelua.

5.2 Näyttöpäivä

Tutkintotilaisuutta suunnitellaan ennakkoon. Jokaiselle opiskelijalle jaetaan jo koulutuksen alussa jokaisen tutkinnon arviointikaavakkeet, jotta he pystyvät valitsemaan heille sopivimmat osa-alueet näyttöihin. Pakollisia osia on kaksi ja valinnaisia pitää valita kolme, joko yhdistelemällä niitä tai suorittamalla erikseen. Ainoastaan perussivouspalvelut ovat pakollinen osio, joka tulee suorittaa erikseen.

Näyttöpäivä sovitaan hyvissä ajoin arvioijien ja näyttöpaikan kanssa. Yleensä se sitouttaa neljä tai viisi ihmistä tutkinnon suorittajien lisäksi. Työpäivän määrää kohteen toiminta. Päivän alussa tutkinnon suorittaja antaa arvioijille tekemänsä kirjallisen raportin päivän töistä. Siinä on lisäksi yleensä kooste kohteesta, sen toiminnasta ja asiakaskunnasta. Raportissa on kerrottu käytettävät siivousaineet, -välineet ja muuta tarpeellista lisätietoa, esimerkiksi ergonomiasta. Arvioijilla on samanlaiset arviointikriteerilomakkeet. He seuraavat tutkinnonsuorittajien työskentelyä ja täydentävät tietämystä kysymyksillä.

Päivän loppuksi pidetään koontava keskustelu, jossa tutkinnon suorittaja ensimmäisenä arvioi omaa suoritustaan. Itsearviointissa voi vielä kertoa, jos jokin asia olisi voitu tehdä toisin. Arvioijat antavat rakentavan palautteen ja lopuksi näyttö arvioidaan hyväksytyksi/hylättyksi arvioinnilla.

5.3 Näytön arviointi

Ammattitaidon arviointi tapahtuu kolmikanta-arviointina, ainoana näyttökokeiden laadinnan ja arvioinnin keskitetyn normiohjauksen perustana ovat tutkintonimikkeet ja niitä vastaavat tutkintojen perusteet. Niissä Opetushallitus koulutustoimikuntien esityksestä vahvistaa eri tutkinnoissa vaadittavan ammattitaidon, sen osoittamistavat eli näyttökoejärjestelyt sekä näyttökoesuoritusten arviointiperusteet. Tutkintojen perusteissa ammattitaitovaatimukset ja niiden arviointikriteerit ovat kuitenkin niin avaria ja monimerkityksellisiä, että ne mahdollistavat toteutettavalla tasolla hyvinkin erilaisia tulkintoja (Turpeinen, 1998).

6 RYHMÄTYÖSKENTELEY

6.1 Ryhmän toiminta

Ihmiset kuuluvat elämänsä aikana useisiin erilaisiin ryhmiin. Osaan ryhmistä halutaan itse liittyä ja osaan niistä joudutaan. Ryhmään kuulumisen myötä tietoisuus itsestä lisääntyy. Millaisen roolin saan tai otan ryhmässä? Mitä toiset odottavat minulta? Ryhmässä oleminen koetaan eri tavoin. Jollekin se on luontevaa, mutta useimpia se ainakin aluksi jännittää. (Laine ym. 2005, 65).

Ryhmän koko vaikuttaa keskinäisten vuorovaikutussuhteiden määrään ja sillä on suuri vaikutus ryhmän toimintaan. Pienissä ryhmissä jokainen joutuu ja saa ottaa vastuuta. Suuremmassa ryhmässä sen sijaan on helpompi sulautua joukkoon ja yksilön vastuu jää pienemmäksi. Kun ryhmä on kiinteä, jäsenet sitoutuvat ryhmään, kokevat yhteenkuuluvaisuuden tunnetta ja osallistuvat aktiivisesti sen toimintaan. Ryhmän toiminnan tarkoitus määrää tehtävän. Ryhmän kannattaa heti aluksi pohtia pelisäännöt toiminnalle. Näin pystytään estämään ”vapaamatkustajat”. Näitä syntyy, jos motivaatio heikenee tai ei uskalla tai osaa toimia. (Laine ym. 2005, 68, 70).

6.2 Ryhmätyöskentelyn edut ja haitat

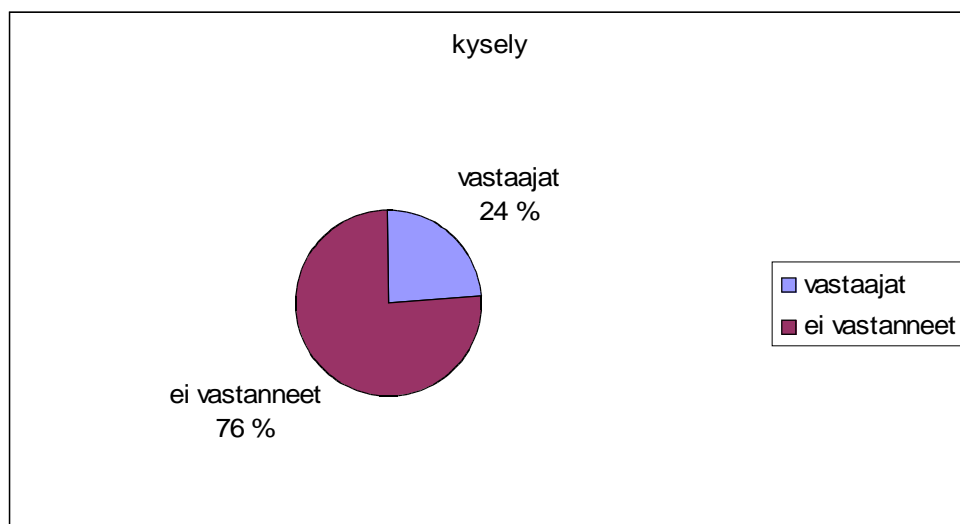
Luovat ideat syntyvät usein ryhmätyönä ja toisten ajatukset vievät omia ajatuksia eteenpäin. Toisen läsnäolon on todettu edistävän yksilön suoriutumista tehtävästä, kun tehtävä on tuttu tai helppo tai kun yksilö hallitsee käsiteltävä asian hyvin. Sen sijaan jos tehtävä on vaikea tai uusi tai jos sitä ei hallita, toisen läsnäolo heikentää usein suoritusta (Laine ym. 2005, 73).

Ryhmänäyttöä kokeilleen pilotin arvion mukaan ryhmänäytön hankaluutena on yksittäisen opiskelijan näytön arviointi. Ryhmänäyttö edellyttäisi mahdollisimman pienen opiskelijaryhmän (pilotin mukaan ryhmässä enintään kuusi opiskelijaa) osallistumista näyttöön (Nyyssölä 2006,).

7 KYSELYTUTKIMUS NÄYTTÖJEN ARVIOIJILLE

7.1 Tutkimuksen kohderyhmä

Tein lomakekyselyn ja lähetin sen kaikkiaan 46 henkilölle sähköpostin välityksellä. Otin yhteystiedot oppilaitosten- ja näyttötutkintotoimikunnan sivuilta. Valintakriteerinä lähettämiseksi oli vastaanottajan työskenteleminen puhdistuspalvelualan parissa ja alueena koko Suomi. Vastauksia tuli yhteensä 11 kpl (24 %).

Kuvio 2. Kyselyn laajuus ja vastausprosentti

7.2 Tutkimusmenetelmät

Suurin osa kysymyksistä oli avoimia kysymyksiä ja niiden päätarkoituksena oli saada arvioijilta kehittämisehdotuksia ja omia mielipiteitä selkeämmin esille.

Arvioijille lähetetyt kysymykset olivat seuraavat:

Olen arvioinut näyttöjä

- kyllä
- ei

Olen ollut arvioimassa ryhmänäyttöjä

- kyllä

- ei

Toimin näytössä

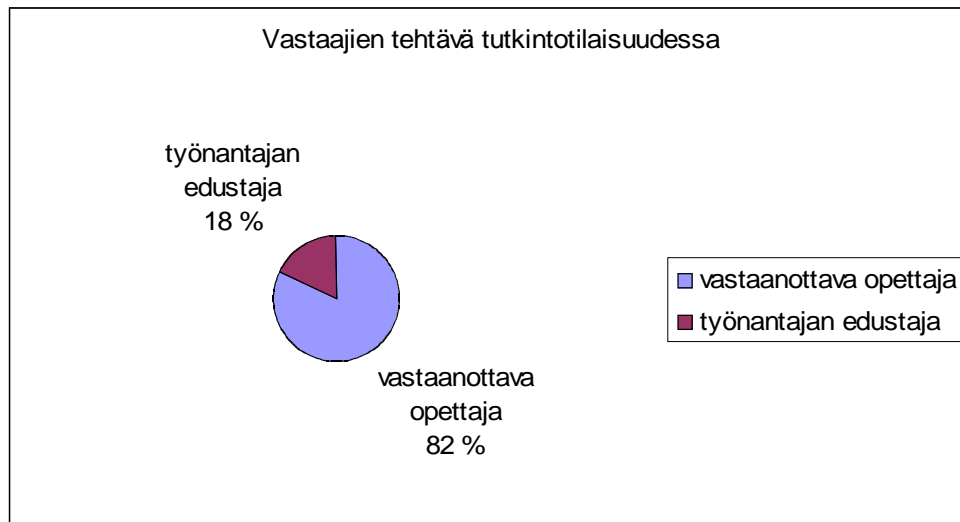
- työnantajan edustajana
- näyttöjä vastaanottavana opettajana
- jokin muu, mikä? _____

Haluatko kertoa jotain muuta taustatietoa, mikä vaikuttaa oleellisesti näyttötoimintaan?

1. Montako näytön suorittajaa voidaan mielestäsi ottaa samanaikaisesti näyttöä toteuttamaan?
2. Montako valinnaista voidaan/voitaisiin yhdistää samalle näyttöpäivälle?
3. Mitä näyttöjä voidaan/voitaisiin yhdistää?
4. Hyötyvätkö toiset opiskelijat ”hyvistä” näytönsuorittajista?
  - voitaisiinko tämä estää? Miten mielestäsi?
5. Näyttöjen suorittamispaikka;
  - olisiko näytöt suoritettava oppilaitoksissa vai työpaikoilla?
  - onko näyttöjen toteuttaminen helppoa työpaikoilla?
  - Tulisiko näytöt toteuttaa samassa vai eripaikoissa?
6. Onko työelämässä riittävästi mahdollisia arvioijia?
7. Tarvitaanko työelämän arvioijille lisää koulutusta näyttöjen arvioinnista?
8. Toteutuuko opiskelijan itsearviointi?
9. Onko ryhmänäyttöjen arviointi helppoa?
10. Toteutuuko arviointi ryhmänäytöissä tasapuolisena/yhdenmukaisena?
11. Jos ei, miksi?
12. Nousiko jokin ajatus, mikä ei ollut kysymyksissä, liittyen ryhmänäyttöihin?

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kaikki vastaajat olivat olleet arvioimassa näyttöjä ja vastaajista 7 oli arvioinut myös ryhmänäyttöjä. Vastaajista oli 9 opetustyössä ja kaksi työnantajan edustajina arvioimassa tutkintotilaisuuksissa. Neljä vastaajista kertoi lisäksi suorittaneensa näyttötutkintomestarikoulutuksen.

Kuvio 3. Vastaajien tehtävä kolmikanta-arvioinnissa

8.1 Samanaikaisesti toteutetut tutkintotilaisuudet

Enemmistö vastaajista halusi näyttöään toteuttamaan samanaikaisesti kaksi tai maksimissaan kolme opiskelijaa. Arvioinnin arvostuksen vuoksi erään vastaajan mielestä näytössä voi olla vain kaksi suorittajaa. Vastaajat kokivat, että perussiivouspalvelut ovat helpoin alue suorittaa ryhmänäytönä. Tutkintotilaisuus pitää olla kuitenkin järjestetty niin, että jokaisen näytönsuorittajan oma osaaminen on helppo tunnistaa ja jokaista näytönsuorittajaa on helppo seurata. Tiimityötä vaativaan tutkintotilaisuuteen kuten esimerkiksi perussiivouspalvelut, voitaisiin ottaa puolen vastaajien mielestä jopa 8 - 12 henkilöä. Tutkintotilaisuuden paikka ja koko koettiin kuitenkin rajoittavaksi tekijäksi. Harvoin useaankaan näyttöympäristöön sopii näin suuri opiskelijajoukko työskentelemään samanaikaisesti.

8.2 Valinnaisten osien yhdistäminen

Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että osa valinnaisista osista voitaisiin yhdistää samalle päivälle toteutettavaksi. Kaksi yhdistyisi hyvin kaikkien mielestä, joku suositti jopa kolmea. Tutkintotilaisuus ja se, mitkä osat sopisivat yhdistettäväksi, täytyy suunnitella tarkasti. Portfoliolla voitaisiin täydentää tietämystä. Suunnittelun merkitys korostui vastaajien mielestä osia yhdistettäessä. Paikan valinnalla on oleellinen vaikutus onnistumiseen. Ateria- sekä huolenpito- ja kokouspalvelut ovat hyvä yhdistelmä usean vastaajan mielestä. Myös ympäristöhuolto- ja kiinteistöpalvelut sekä aula- ja kokouspalve-

lut yhdistyvät hyvin. Myös tekstiilinhuolto ja viherkasvien huolto ja asiakastilojen viihtyisyydestä huolehtiminen ovat mahdollista yhdistää.

8.3 Opiskelijat ja itsearviointi

Osa vastaajista ei ymmärtänyt miksi ammattitaitoa ei saisi jakaa? kysymykseen, hyötyvätkö heikommat opiskelijat vahvemmista. Usea koki suuren merkityksen olevan parin valinnalla. Myös tutkintotilaisuuden yksilösuorituksen merkitystä tuli korostaa riittävän hyvin tutkintotilaisuudessa oleville arvioijille. Koettiin, että ammattitaitoinen arvioitsija osaa arvioida ja havainnoida tapahtuvan.

Työparien ollessa hyvin erilaiset tulisi tutkintotilaisuuksia suunniteltaessa tämä asia huomioida. Silloin on hyvä, että kumpikin tekee näytön erikseen eli tehtäväkokonaisuudet (esim. siivousalueet) ovat omat. Silti tekeminen voi tapahtua samaan aikaan. Parinäytössä pystytään arvioimaan kummankin tekemistä ja suunnitteluvaiheessa tulisi huomioida, että molemmilla on kaikkia näyttötehtävään kuuluvia tehtäviä/töitä. Vastaajien mielestä heikommat tukeutuvat vahvimpiin, mutta suorittajille on painotettava, että arviointi on aina yksilöllistä.

Opiskelijan itsearvioinnin koettiin toteutuvan melko hyvin. Vastaajista osan mielestä tätä tulisi kuitenkin kehittää ja siihen tulisi opettajan sekä työpaikkaohjaajan kannustaa, jotta se olisi opiskelijalle helpompaa. Nuoret opiskelijat osaavat itsearvioinnin hyvin, mutta vanhemmille opiskelijoille sen koettiin olevan hankalaa.

8.4 Näyttöjen suorittamispaikka

Näytön suorittamispaikoista parhaimmiksi koettiin ehdottomasti työelämän paikat. Mutta oppilaitoskin on puhdistuspalvelualan työpaikka, huomautettiin. Joitakin näyttöjä koettiin hankalaksi järjestää työpaikoilla mm. tekstiilin huoltopalvelut sekä ateriapalvelut. Yhteistyö on usealla paikkakunnalla jatkunut jo pitkään ja muotoutunut molempia osapuolia palvelevaksi. Tutkintotilaisuuksien järjestämisestä keskustellaan jo työssäoppimispaikkoja valittaessa.

Kysymykseen ”tulisiko näytöt suorittaa samassa vai eri paikoissa?”, vastaukset jakautuivat selkeästi kahtia. Toiset vastaajista kokivat opiskelijoiden valmistuvan monenlaisen työympäristöön, joten heidän tulisi osata toimia erilaisissa paikoissa ja täten näyttökin tulisi suorittaa monessa paikassa. Joidenkin mielestä taas näytöt tulisi suorittaa samassa paikassa, koska arvioitsijoiden olisi näin helpompi toimia. Vastaajat kokivat, että työelämän edustajat on saatu sitoutettua melko hyvin tutkinnon asioihin mukaan, ja myös opiskelijalla on erittäin tärkeä rooli tämän onnistumiseksi. Tiivis yhteistyö on perusta toimivuudelle.

8.5 Työelämän arvioijat

Vastaajat kokivat, että työelämässä on resursseja melko paljon, kaikki eivät vain suositu arvioimaan. Jollakin paikkakunnalla oman alan arvioijia oli liian vähän tai koulutukseen osallistuminen on vajavaista. Työelämän kiireet toivat omia haasteita sekä joissakin tapauksissa arvioitsijoiden jääviys ja ammattiosaaminen tulisi tarkistaa. Koettiin, että oppilaitosten tehtävänä on kouluttaa arvioijat ja sitä pidetään koko ajan yllä. Joissakin kohteissa näin ei aina kuitenkaan ole. Siksi on syytä ehdottomasti muistaa ennen tutkintotilaisuuden alkua kerrata, miten tilaisuus etenee. Myös vaitiolovelvollisuutta tulisi korostaa. Lisäksi vastaajat huomioivat, että kaikki arvioijat eivät ymmärrä täysin omaa vastuutaan.

8.6 Ryhmänäyttöjen kehittäminen

Ryhmänäyttöjen arviointi koettiin helpoksi, jos opiskelijoiden määrä on sopiva. Se vaatii kuitenkin tarkkaavaisuutta. Joidenkin vastaajien mielestä se oli vaikeaa, jos ei tunne näyttönsuorittajia etukäteen. Arvioijien tulee olla tasapuolisia, objektiivisia ja tutkintotilaisuudet on suunniteltava siten, että tämä on mahdollista.

Vastaajien mielestä ryhmänäytöt helpottaisivat työelämän toimintaa, vähentäisivät näyttöpäiviä sekä se olisi taloudellisempaa. Ryhmätyö myös vähentäisi tutkinnonsuorittajien jännitystä ja lisäisi tiimityötaitoja. Asiaa pitäisi ehdottomasti kehittää ja suunnitella lisää.

Yleensä näyttöjen kehittämisessä voisi kehittää edelleen tapaa, jossa tutkintotilaisuus ei ole vain yhden päivän mittainen vaan arviointi tapahtuu pidemmällä aikavälillä.

Esimerkiksi 1. Työelämän edustajat arvioivat tutkinnon suorittajan työtä 2-5 päivää ennen tutkintotilaisuutta, he keräävät arviointia valmiiksi arviointikaavakkeelle. Tutkintotilaisuudessa oppilaitoksen edustaja tekee omia havainnointejaan ja kolmikanta vertaa arviointeja arviointikokouksessa jossa tekee päätöksen. Tämän jälkeen pidetään palautetilaisuus.

2. Tutkintotilaisuus järjestetään kestämään 3-5 päivää, jolloin arvioijat voivat seurata työtä useampana päivänä muutaman tunnin kerrallaan. Arvioijat seuraavat mielellään eri aikoina, koska kolme yhtäaikaista arvioijaa seuraamassa työtä, on tuskainen tilanne tutkinnon suorittajalle. Kolmikanta pitää arviointikokouksen, jossa tekee päätöksen ja antaa palautteen viimeisenä päivänä.

Eräs vastaajista vierasti sanaa ryhmänäyttö. Se ohjaa väärään suuntaan. Myös varjo-
puolia koettiin, ammattitutkintoa ei voi myöntää ryhmälle! Henkilökohtaistamismääräyksen mukaan aikuiskoulutuksessa on henkilökohtaisesti suunniteltava ja toteutettava kunkin tutkinnon suorittajan henkilökohtainen tutkinnon suorittamisen malli.

9 POHDINTA

Kysymysten laatiminen oli hankalaa. Osa kysymyksistäni koettiin vaikeiksi. Halusin kuitenkin kysyä etenkin itsearvioinnin toteutumisesta, koska olen kokenut sen olevan iso puute ainakin niissä näytöissä, joissa olen ollut arvioimassa. Tutkimus antoi tietoa, että ryhmänäyttöjä on järjestetty jo usealla paikkakunnalla eri oppilaitoksissa ympäri Suomea.

Yhteistyön merkitys korostui entisestään. Työelämän edustajien sekä näyttöjen suorituspaikkojen valinnalla on siis suuri merkitys. Huolellinen ennakkosuunnittelu mahdollistaa ryhmänäyttöjen toteutumisen. Tästä herääkin kysymys, suunnitellaanko tutkintotilaisuuksia riittävästi työpaikkojen kanssa yhdessä? Kuinka voisimme tätä osiota kehittää? Näyttöpäivä on usein soviteltava neljän tai viiden ihmisen aikatauluihin ja allakoihin, näin huomioidaan Siivoustaidossa (2, 2008, 44 - 46), jossa pohditaan näyttöpäivää opiskelijan näkökulmasta. Lisäksi todetaan, että on luontevinta yhdistellä

osa-alueita, sillä laitoshuoltajan työpäivä sisältää niin vaihtelevia työtehtäviä käytännössäkin.

Selvitys antoi tietoa, että valinnaisia osia koetaan helpoksi yhdistää suoritettavaksi samalle päivälle. Tutkintotilaisuuden onnistumiseksi vaaditaan vain hyvää suunnittelua ja asioiden ennakkoon järjestelemistä.

Aikuisten näyttötutkintojärjestelmän toimivuus kirjassa (2007, 229) oli pohdittu hyvin yhteisen kielen puuttumista järjestelmän osapuolilta. Huomasin tämän saadessani vastauksia kyselyyni. Sana ryhmänäyttö ei ole käytössä virallisesti näyttötoiminnassa. Tarkoitin ryhmänäytöllä samaan aikaan samassa tai viereisessä tilassa tapahtuvaa tutkintotilaisuutta. Monta opiskelijaa, mutta totta kai jokainen arvioidaan yksilönä. Eräs vastaaja huomautti, että pitää olla tarkkana, jotta järjestelmän tarkoitus ei vaarannu tai mene vikasuuntaan! Kuulun työelämän toimijoihin ja kieleni on sen tyylinen. Siis eri osapuolten yhteistyötä ja toistensa ymmärtämistä tulisi lisätä vielä huomattavan paljon. Raivolan ym (2007, 229) mukaan uusien käsitteiden käyttöönottoa on hillittävä ja pyrittävä yhteisissä tilaisuuksissa luomaan osapuolten välille yhteisymmärrystä käsitteistä, tulkinnoista, toimintamalleista ja hyvin toimivista käytännöistä. Myös tutkinnon järjestäjien tulisi olla yhteistyössä keskenään ja sitä kautta edistää hyvin käytäntöjen leviämistä.

Raivolan ym (2007, 228) mukaan työelämän tehtävä supistuu käytännössä liiaksi näyttöjen arviointiin, minkä vuoksi sen edustajilla on vaikeuksia hahmottaa järjestelmän kokonaisuutta ja tutkintojen laatutasoa kriteeristöineen. Tämä tuli esille myös kyselyssä. Mielestäni työelämän edustajia tulisi kouluttaa enemmän ja heille tulisi tuottaa tietoa lisää.

LÄHTEET:

Kallinki, M-L. 2008. Ensimmäinen näyttö jännittää eniten. Siivoustaito 20, 7, 44 - 46.

Haltia, P. 2006. Ammattiosaamisen näytöt –mitä ja miksi? Ammattikasvatuksen aikakauskirja 2.

Laine, A., Ruishalme, O., Salervo, P., Sive'n, T., Välimäki, P. 2005. Opi ammattiin. Werner Söderström Osakeyhtiö

Opetushallitus. Näyttötutkintojärjestelmä.2008. <http://www.oph.fi>

Niemi, S. 2007. Kehittämishanke. Ryhmänäytön suunnittelu perhepäivähoitajan ammattitutkintoon. Jyväskylä

Nyysölä, N. 2006. Kokeilusta todelliseen kehittämiseen. Näyttöpilotti- ja näyttöaineistoprojektien toimintaa vuosina 2000–2005 kuvaava loppuraportti.

Näyttötutkintojen perusteet. 2005. Laitoshuoltajan ammattitutkinto. Opetushallitus

Raivola, R., Heikkinen, A., Kauppi, A., Nuotio, P., Oulasvirta, L., Rinne, R., Knubb-Manninen, G., Silvennoinen, H., Vaahtera, K. 2007. Aikuisten näyttötutkintojärjestelmän toimivuus. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 26. Jyväskylä

Spektri. 2007, 03. Opetushallituksen lehti. Porvoo: Kirjapaino. Uusimaa

<http://www.oph.fi/nayttotutkinnot>